

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta sekä eläkelainsäädännön tarkis- tamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä huhtikuuta 2004 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan valmistelevalle sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi merimieseläkelain muuttamisesta sekä eläkelainsäädännön tarkistamiseksi (HE 39/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- eduskunnan oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio
- apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen ja ylilääkäri Terhi Hermanson, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Arja Manner, oikeusministeriö
- lakimies Marja Laanterä, Kansaneläkelaitos
- johtaja Riitta Korpiluoma, Eläketurvakeskus
- eläke- ja vakuutusjärjestelmän päällikkö Ove Herrlin, Merimieseläkekassa
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK

- kehityspäällikkö Reijo Vanne, Työeläkevaikuttajat TELA ry
- toimitusjohtaja Kari Puro, Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- sosiaalipoliittinen asiamies Vesa Rantahalvari, Palvelutyönantajat
- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- liittosihteeri Erkki Ukkonen, Suomen Merimies-Unioni ry
- työmarkkina-asiamies Merja Berglund, Suomen Yrittäjät
- edunvalvontajohtaja Markku Kojo, Suomen Lääkäriliitto ry
- OTK Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- lakimies Irma Pahlman, Toimihenkilökeskujärjestö STTK ry
- vt toimitusjohtaja Henrik Lönnqvist, Suomen Varustamoyhdistys
- oikeustieteen lisensiaatti Maija Sakslin.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan vuoden 2005 alusta voimaan tulevan yksityisten alojen työeläkejärjestelmää koskevan uudistuksen täydentämistä. Merimieseläkejärjestelmään ulotetaan vastaavat lainmuutokset, jotka yksityisten alojen työeläke-

järjestelmässä toteutetaan vuoden 2005 alusta, ja lakeihin tehdään eräitä teknisiä muutoksia.

Ehdotettavat muutokset liittyvät tavoitteen saavuttamiseen vaikuttaa eläkekustannusten nousun hillitsemiseen, riittävän ansiosidonnaisen elä-

keturvan turvaamiseen tulevaisuudessa sekä eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseen kahdella—kolmella vuodella. Eläkkeen laskusäännön uudistamisella pyritään yksinkertaistamaan eläkkeen määräytymistä sekä varmistamaan nykyistä oikeudenmukaisempi eläketurva erilaisilla työurilla.

Merimieseläkelain mukainen eläke laskettaiisiin kunkin vuoden palkan ja karttumisprosentin perusteella. Eläkkeen määrään vaikuttaisivat koko työhistorian ansiot. Eläkkeen karttuminen alkaisi myös merimieseläkejärjestelmässä 18 ikävuodesta. Eläkettä karttuisi vuodessa kuitenkin tästä järjestelmästä 1,6 prosentin suuruudesta työansioista ja karttuma nousisi 53 ikävuodesta 2,0 prosenttiin. Karttuma on 63 ikävuodesta 68 ikävuoteen 4,5 prosenttia työansioista.

Työkyvyttömyyseläke muuttuu myös merimieseläkejärjestelmässä vakuutetulla 63 vuoden iästä vanhuuseläkkeeksi. Jos hän jatkaa työssä, eläkettä karttuisi 68 ikävuoteen saakka. Osa-aikaeläkettä saisi myös 68 vuoden ikään. Merimieseläkejärjestelmän erityisluonteen johdosta järjestelmässä ehdotetaan vakuutetulla säilytettäväksi mahdollisuus saada vanhuuseläkettä niin sanotussa alennetussa eläkeiässä.

Tulevan ajan eläkepalkan laskenta-aika muuttuu vastaavalla tavalla kuin työntekijäin eläkelaisissa. Pitkään työkyvyttömyyseläkkeellä olevien eläketason varmistamiseksi työkyvyttömyyseläkkeitä korotetaan iästä riippuvalla kertoimella, kun viisi vuotta on kulunut eläkkeen alkamisesta. Uutta palkkakerrointa, jossa palkkojen osuus on 80 prosenttia ja hintojen 20 prosenttia ja jolla varmistetaan kaikkina työuravuosina kertyneen eläketurvan säilyminen, sovelletaan myös merimieseläkejärjestelmässä. Palkatomilta jaksoilta kertyvän eläketurvan määräyty-

minen muuttuu vastaamaan työntekijäin eläkelain säännöksiä.

Merimieseläkejärjestelmässä varaudutaan muun yksityisen työeläkejärjestelmän tavoin eliniän pitenemiseen vuodesta 2009 käyttöön otettavalla elinaikakertoimella.

Vuoden 2005 eläkelainsäädännön uudistuksen tavoitteena on luoda edellytykset yksityisalojen työeläkelakien yhdistämiseksi ja selkeyttämiseksi yhtenäistämällä eri lakien säännökset mahdollisimman kattavasti ja varmistamalla riittävän ajoissa yhtenäisen työeläkelain aikaansaaminen.

Lainmuutoksella selkeytettäisiin eläkkeen perusteena olevia työansioita koskevat säännökset vastaamaan vakiintunutta soveltamiskäytäntöä. Kuitenkin työsuhteen päättyessä maksettava vuosilomakorvaus otettaisiin nykyisestä poiketen aina huomioon eläkettä kartuttavissa työansioissa.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi säännöksiä palkattomilta ajoilta maksettujen sosiaalivakuutusetuksien perusteella karttuvasta eläkkeestä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan eräitä muita teknisluonteisia täsmennyksiä vuoden 2005 alusta voimaan tuleviin yksityisten alojen eläkelakeihin. Laissa olevien raha- ja rajamäärien perusvuodeksi ehdotetaan vuotta 2004.

Esityksessä ehdotetaan myös Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan vakuutuskannan vastaanotaneiden työeläkevakuutusyhtiöiden jäljellä olevien saamisten kuolettamista vuoden 2005 vastuunjaon yhteydessä. Eläketurvakeskuksesta Vakuutusosakeyhtiö Garantin alle siirtyneen luottovakuutusliikkeen varojen palautus tehtäisiin vuodesta 2005 alkaen Eläketurvakeskuksessa suoritettavan vastuunjaon yhteydessä.

Ehdotetut lainmuutokset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksen-

mukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Merimieseläkkeen uudistus

Eduskunta on helmikuussa vuonna 2003 hyväksynyt yksityisten alojen työeläkejärjestelmän uudistuksen (HE 242/2002 vp), joka tulee voimaan 1.1.2005. Nyt annetulla hallituksen esityksellä vastaavat lainsäädäntömuutokset ulotetaan koskemaan myös merimiesten eläketurvaa. Valiokunta on antanut yksityisten alojen eläkelainsäädännön uudistamisesta mietinnön (StVM 58/2002 vp), jossa valiokunta on pitänyt uudistuksen lähtökohtia kannatettavina.

Vanhuuseläkkeelle voi uudistuksen jälkeen jäädä joustavasti 63 ikävuodesta lähtien ja eläketurvaa voi parantaa jatkamalla työssä pidempään. Uudistus selkeyttää eläkkeen määräytymistä ja tekee siitä oikeudenmukaisemman, koska erilaisilla työhistorioilla voi saavuttaa kohtuullisen eläketason. Uudistuksen jälkeen työsuhteiden pituus tai niiden lukumäärä ei enää vaikuta eläkkeeseen, kun eläkkeen laskennan perusteena on vuosiansiot. Uudistus parantaa siten määräraaikaisia työsuhteita tekevien eläketurvaa. Tällä muutoksella on erityinen merkitys merimiesaloilla toimiville.

Eläkkeen ansainta-ajan pidentyminen, eläkkeen yhteensovituksesta luopuminen, eläkekarttuman enimmäisrajoituksen poistaminen samoin kuin eläkkeen kertyminen palkattomilta ajoilta ovat omiaan tuottamaan tulevaisuudessa tasoltaan nykyistä parempaa eläketurvaa. Merimieseläkejärjestelmässä merkittävää hyötyä tuottaa eläkkeen suuruutta rajoittaneen 50 prosentin katon poistaminen. Samalla kun 63 ikävuoden jälkeen eläkettä karttuu 4,5 prosenttia vuodessa, eläkkeen ylärajasta luopuminen kannustaa jatkamaan työelämässä nykyistä pidempään eläkeuudistuksen keskeisten periaatteiden mukaisesti.

Merimieseläkkeiden laskennassa ja indeksitarkistuksessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön työeläkeuudistuksessa muihin yksityisalojen eläkkeisiin jo hyväksytyt kertoimet. Eläkkeen alkutaso saatetaan palkkojen tasolle kertoimella, jossa palkkojen painoarvo on 80 prosenttia ja hintojen 20 prosenttia. Eläkkeitä tarkistettaisiin vastaavasti indeksillä, jossa palkkojen painoarvo on 20 prosenttia ja hintojen 80 prosenttia.

Merimieseläkejärjestelmän tietyt erikoispiirteet ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Eläkekarttumat säilyisivät muiden yksityisalojen eläkekarttumia suurempina. Samoin säilyisi nk. ansaittu eläkeikä eli mahdollisuus saada pitkällä yhtäjaksoisella meripalvelulla vanhuuseläkettä alennetussa eläkeiässä. Poikkeamat muuhun työeläkejärjestelmään nähden ovat perusteltuja merimiesalojen työsuhteiden erityispiirteiden vuoksi.

Laajan uudistuksen tavoitteena on ensisijaisesti turvata eläkejärjestelmän kestävyys myös tulevaisuudessa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi uudistuksella pyritään pidentämään työsaoloaikaa 2—3 vuodella. Valiokunta toteaa, että taloudelliset kannusteet eivät ole aiemmin ratkaisevasti vaikuttaneet eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseen. Uusimmatkin tutkimustulokset viittaavat siihen, että työntekijöiden tavoitteena on edelleen varhainen eläköityminen. Valiokunta korostaa, että taloudellisten houkuttimien ohella tarvitaan työelämän sisällöllistä kehittämistä, jotta työelämässä jatkaminen koetaan houkuttelevaksi.

Tutkimusten mukaan erityisesti ikääntyneillä työntekijöillä työssäjatkamisen kannalta merkittäviä tekijöitä ovat työelämän laadulliset kysymykset, työn kuormittavuus, työskentelyolosuhteet sekä työilmapiiri. Pätkitetyn työn tekeminen lisää ikääntyneen työntekijän riskiä poistua työelämästä. Tästä syystä työelämässä kaivataan myös sellaisia muutoksia, jotka lisäävät työsuhteiden pysyvyyttä ja vähentävät epävarmuutta työpaikoista. Jotta työssä alimman vanhuuseläkeiän jälkeen jatkavien määrä tulevaisuudessa kasvaisi, tarvitaan työelämässä myös huomattavia asenteellisia muutoksia. Työpaikoilla tulee varautua siihen, että työssä on entistä ikääntyneempää väkeä. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä työterveydenhuollon keskeistä roolia työntekijäin työkyvyn ylläpitämisessä ja kuntoutustarpeen varhaisessa toteamisessa. Työkyvyn säilymisestä ja työssä jaksamisesta on tarpeen huolehtia koko työuran ajan.

Esitykseen sisältyy muutosehdotuksia myös eduskunnan helmikuussa vuonna 2003 hyväksymiin eläkelakeihin. Ehdotetut muutokset ovat

pääasiassa teknisluontoisia ja lain toimeenpanon kannalta tarpeellisia. Valiokunta kiinnittää huomiota vain muutosehdotukseen, joka koskee eläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan lääkäreitä.

Eläkelaitoksen lääkärin rooli

Esityksessä ehdotetaan työeläkelain 10 c §:n 2 momenttiin lisäystä, jonka mukaan eläkelaitoksen lääkärin antama arvioon ei sovelleta, mitä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 §:ssä säädetään. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi merimieseläkelain 64 a §:ään koskien eläkekassan lääkäreitä. Esityksen perustelujen mukaan uuden säännöksen tarkoituksena on täsmentää eläkelaitoksen lääkärin asemaa suhteessa terveydenhuollon ammattihenkilölain po. pykälään, jossa säädetään muun muassa lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevista muotovaatimuksista.

Valiokunta toteaa, että eläkelaitoksen palveluksessa oleva lääkäri osallistuu päätöksen valmisteluun yhtenä asiantuntijana juristien, eläkkeenlaskijoiden ja muiden eläkelaitoksen asiantuntijoiden kanssa. Valiokunnan näkemyksen mukaan on sinänsä tarkoituksenmukaisuussysteistä perusteltua, ettei asian valmistelussa laitoksen lääkärin esittämiä kannanottoja edellytetä kirjattavaksi asiakirjoihin noudattaen ammattihenkilölain 23 §:ssä säädettyjä lausuntojen muotovaatimuksia. Kun lausuntoa pyydetään laitoksen ulkopuoliselta lääkäriltä, tulisi lausunto laatia mainitun pykälän edellyttämiä muotovaatimuksia noudattaen.

Valiokunta painottaa kuitenkin, että eläkeyhtiön lääkäri osallistuu päätöksen valmisteluun lääkärinkoulutuksensa ja ammatillisen osaamisensa perusteella. Vaikka lääkäri ei esitä kannanottojaan ammattihenkilölaissa säädettyjä muotovaatimuksia noudattaen, se ei merkitse sitä, etteikö kannanottoja tule laatia sitä asianmukaisuutta ja huolellisuutta noudattaen, jota lääkärin ammattia harjoitettaessa edellytetään. Vakuutusyhtiön asiantuntijalääkäri esittää eläke- ja muiden asioiden ratkaisemiseen liittyvät arvionsa nimenomaan lääkärin ominaisuudessa ja vastaa antamistaan arvioista ammatinharjoittamisvastuunsa perusteella.

Esityksen perustelujen mukaan lähtökohtana on se, että terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki koskee myös eläkelaitosten palveluksessa olevia lääkäreitä. Valiokunta korostaa, ettei ehdotetulla muutoksella ole tarkoitus muuttaa lääkäreihin kohdistuvaa valvontaa. Valiokunta pitää kansalaisten oikeusturvan kannalta tärkeänä vakuutusyhtiöissä toimivien lääkäreiden toiminnan valvontaa. Asian käsittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, että lääninhallitusten ja Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimivaltaa valvoa vakuutusyhtiöiden lääkäreiden toimintaa pidetään joiltain osin epäselvänä. Valiokunta pitää tarpeellisena, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää, onko terveydenhuollon ammattihenkilölakia täsmennettävä sen selkeyttämiseksi, että valvontaviranomaisten toimivalta ulottuu myös eläkelaitoksen palveluksessa oleviin lääkäreihin.

Hallituksen esityksessä muutosehdotusta perustellaan muun ohella sillä, ettei lääkäri ole eläkelaitoksen ulkopuolinen tietolähde, jonka kannanotoista pitäisi hakijaa kuulla erikseen. Valiokunta toteaa, ettei ehdotettu lainmuutos, joka koskee laitoksen lääkärin kannanoton esittämistapaa, vaikuta laitoksen velvollisuuteen kuulla asianosaista lääkärin kannanotoista. Asianosaisten kuulemisesta hallintoasioissa on yleissäännös hallintolain 34 §:ssä. Sitä sovelletaan myös eläke- ja tapaturmavakuutusasioissa. Säännöksen mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Hallintolaisissa lähdetään siitä, ettei asianosaista tarvitse ennen päätöksen antamista kuulla päätöksen tehneen viranomaisen tai laitoksen sisäisestä asian valmistelusta eikä päätöksen perusteluista silloinkaan, kun päätöksestä muodostuu lopputulokseltaan asianosaisten kannalta kielteinen. Sen sijaan ulkopuoliselta taholta hankitusta lisäselvityksestä, kuten lääkärin lausunnosta, on hakijaa hallintolain perusteella kuultava.

Valiokunta korostaa, että eläkelaitoksen asiantuntijalääkäreiden toiminta on tärkeä osa sitä menettelyä, johon luottamus eläkejärjestel-

män toimeenpanoon perustuu. Luottamusta eläkejärjestelmän toimeenpanoa kohtaan lisäksi menettely, jossa yksityiselle asianosaiselle lähetettäisiin ennen varsinaista päätöksentekoa selvitys laitoksen lääkärin kannanotoista ja sen keskeisistä perusteista. Menettely olisi tarpeen ainakin silloin, kun päätöksestä muodostuu asianosaisten kannalta kielteinen. Valiokunta on aiemmin mietinnössään (StVM 5/2001 vp) kiinnittänyt huomiota eläkelaitosten ratkaisuprosessin tämänsuuntaisiin kehittämistarpeisiin. Kehittämisen tavoitteena tulisi olla sellainen menettely, joka vähentää tarvetta turvautua muutoksenhakuun ja joka lisää luottamusta ratkaisujen oikeellisuuteen.

Valiokunta huomauttaa, että eläkelaitoksen velvollisuus kuulla asianosaista ennen päätöksen tekemistä on eri asia kuin laitoksen velvollisuus antaa pyynnöstä tieto julkisesta asiakirjasta. Julkisuuslain (laki viranomaisien toiminnan julkisuudesta, 621/1999) 9 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Mitä julkisuuslaissa säädetään viranomaisesta, sovelletaan myös julkista tehtävää hoitavaan yhteisöön ja laitokseen.

Julkisiksi tulevat myös päätöksen käsittelyä varten viranomaisessa laaditut muistioiden ja vastaavat asiakirjat viimeistään silloin, kun päätös on allekirjoitettu. Julkisuuslaissa säädetään myös siitä, mitkä viranomaisen asiakirjoista ovat salassa pidettäviä yksityisyyden suojan tai vastaavan erityisen intressin perusteella. Asianosaisella on kuitenkin oikeus saada muutamia laissa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, jos se on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Valiokunta korostaa, että asianosaisella on oikeus saada tieto esittelymuistiosta, ratkaisuehdotuksesta tai niihin verrattavasta muusta asian valmistelua varten viranomaisen laatimasta asiakirjasta, kun asian käsittely on päättynyt. Näin myös yhtiön palveluksessa olevan lääkärin eläke- tai kuntoutusasiassa esittämät kannanotot kuuluvat tietojensaanti-oikeuden piiriin.

Valiokunta korostaa vielä, että eläkelaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota päätösten

perustelemiseen. Hallintolain 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on mainittava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun, ja mainittava sovelletut säännökset. Hakijan oikeusturvan kannalta on keskeistä, että päätöksen perusteena olleet seikat, kuten lääketieteelliset arviot, ilmenevät riittävän yksityiskohtaisesti päätöksen perusteluista. Samoin perusteluista tulisi ilmetä, miten erilaisia seikkoja on painotettu ja arvioitu. Tällöin hakija voi perustelujen valossa paitsi harkita muutoksenhaun tarvetta myös esittää oman käsityksensä ja mahdollisen lisäselvityksen perusteluissa esiin tuoduista seikoista.

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunta ehdottaa merimieseläkelain 64 a §:n 2 momentin ja työntekijäin eläkelain 10 c §:n 2 momentin sanamuodon muuttamista sen täsmenämiseksi, että eläkekassan ja eläkelaitoksen lääkäri osallistuu asioiden valmisteluun ja että hän voi merkitä kannanottonsa asian valmisteluasiakirjoihin noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 §:n edellyttämiä muotovaatimuksia. Täsmennyksellä on tarkoitus vähentää epäselvyyttä ammattihenkilölain soveltamisesta yleensä eläkelaitosten palveluksessa olevan lääkärin toimintaan. Lisäksi valiokunta pitää termin "asiantuntijalääkäri" sijasta selkeämpänä käyttää ilmaisua "laillistettu lääkäri".

Valiokunta ehdottaa lisäksi merimieseläkelain voimaantulosäännöksen 6 ja 7 sekä 9 ja 10 momentin teknistä täsmenämistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että 3.—15. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotuksen 64 a § ja voimaantulosäännös sekä 2. lakiehdotuksen 10 c § hyväksytään muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset**1. lakiehdotus**

64 a §

Työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden sekä muiden lääketieteellisiä kysymyksiä sisältävien asioiden valmisteluun eläkekassassa on osallistuttava yhden tai useamman laillistetun lääkärin. Eläkekassan lääkäri voi merkitä kannanottonsa asiakirjoihin noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 §:ssä säädettyjä lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevia muotovaatimuksia.

Voimaantulosäännös

(1—5 mom. kuten HE)

Tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrä lisätään edellä 5 momentin 1 kohdassa säädetyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrän myönnettävä yhteismäärä määräytyy siten kuin 1, 2 tai 3 kohdassa säädetään soveltaen sitä 1, 2 tai 3 kohdan sääntöä, jonka mukaan eläkkeen määrä muodostuu suurimmaksi;

1) tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrä lisätään edellä 5 momentin 1 kohdassa säädettyyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrään. Näin lasketun myönnettävän vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen määrä voi kuitenkin ylittää edellä 5 momentin 1 kohdassa säädetyn enimmäismäärän ainoastaan siltä osin kuin tämän lain mukainen eläke on karttunut sen kalenterikuukauden päättymisen jälkeen jonka aikana työntekijä on täyttänyt tämän lain 14 §:n 1 momentissa säädetyn 63 vuoden iän tai 14 §:n 2 momentissa säädetyn alennetun eläkeiän;

2) tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrä lisätään edellä 5 momentin 2 kohdassa säädettyyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrään;

3) tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrä lisätään edellä 5 momentin 3 kohdassa säädettyyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrään.

(Poist.)

(7 mom. kuten HE:n 8 mom.)

Tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määräytyessä 17 §:n mukaisesti tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrän ja edellä 7 momentissa säädetyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrän myönnettävä yhteismäärä määräytyy siten kuin 1 tai 2 kohdassa säädetään soveltaen sitä 1 tai 2 kohdan sääntöä jonka mukaan eläkkeen määrää muodostuu suuremmaksi;

1) tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrä lisätään edellä 7 momentin 1 kohdassa säädettyyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrään. Näin lasketun myönnettävän vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen määrä voi kuitenkin olla enintään edellä 5 momentin 1 kohdassa säädetyn enimmäismäärän suuruinen;

2) tämän lain mukaan karttuneen eläkkeen määrä lisätään edellä 7 momentin 2 kohdassa säädettyyn ajalta ennen tämän lain voimaantuloa karttuneen eläkkeen määrään.

(Poist.)

(9—28 mom. kuten HE:n 11—30 mom.)

2. lakiehdotus

10 c §

Työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden sekä muiden lääketieteellisiä kysymyksiä sisältävien asioiden valmisteluun eläkelaitoksessa on osallistuttava yhden tai useamman laillistetun lääkärin. Eläkelaitoksen lääkäri voi merkitä kannanottonsa asiakirjoihin noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 §:ssä säädettyjä lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevia muotovaatimuksia.

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Paula Risikko /kok
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Arto Seppälä /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Osmo Soininvaara /vihr
	Marjaana Koskinen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Pehr Löfv /r	Raija Vahasalo /kok
	Leena Rauhala /kd	Erkki Virtanen /vas
	Juha Rehula /kesk	Tuula Väättäin /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Valiokunnan mietinnössä merimiesten eläkeläisiin esitetään yhtä yhtenäistä työeläkeindeksiä, jossa kustannustason noususta otetaan huomioon 80 prosenttia ja ansiotason noususta 20 prosenttia. Nykyiset työeläkkeet ovat vielä pieniä, ja monet työeläkkeen saajista saavat myös kansaneläkettä. Eläkkeiden pitäisi pysyä yleisen hyvinvoinnin kasvun mukana, ja niiden reaaliarvo pitäisi turvata. Näin ei tapahdu, jos eläkeindeksi toteutetaan esitetyllä tavalla. Tästä syystä esitämme eläkeindeksiä, jossa sekä ansiotason että kustannustason nousun painokerroin on 0,5 eli 50/50 (ks. LA 24/2004 vp ja ed. Rehulan ym. vastalause 1, StVM 58/2002 vp — HE 242/2002 vp).

Työ- ja virkaeläkkeiden tarkistamiseen käytettävää indeksiä huononnettiin vuonna 1996 siirtymällä niin sanottuun taitettuun indeksiin, jossa 65 vuotta täyttäneiden eläkeläisten indeksi sidottiin vain 20-prosenttisesti ansiotasoon. Nyt käytössä on kaksi indeksiä. Alle 65-vuotiaiden indeksissä palkkatason muutoksen painokerroin on 50 prosenttia ja hintatason muutoksen painokerroin samoin 50 prosenttia. Vanhemmilla eläkeläisillä painokertoimet ovat vastaavasti 20 prosenttia ja 80 prosenttia. Lailla työntekijäin eläkelain muuttamisesta (634/2003) on säädetty, että vuoden 2005 alusta lähtien työeläkkeissä sovelletaan vain yhtä indeksiä, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen painokerroin 80 prosenttia.

Eläkkeet turvaavat eläkkeelle jääneiden henkilöiden toimeentuloa pitkäaikaisesti. On kohtuullista vaatia, että myös eläkeläisten tulokehityksessä otetaan huomioon yleinen taloudellinen kehitys ja tulotason nousu. Kun eläkeindeksissä otetaan huomioon ansiotason nousu, tämä periaate toteutuu jossain määrin. Työeläkkeissä 1970-luvulta lähtien käytössä ollut indeksi, jossa sekä hintatason että ansiotason muutosten

painokerroin on 50 prosenttia, on koettu asianmukaiseksi ja kohtuulliseksi.

Taitettu eläkeindeksi on yksi lamavuosina käyttöön otettu säästökeino ja sosiaaliturvan leikkaustapa. Kun talous on sen jälkeen kasvanut tuntuvasti ja kun monien väestöryhmien tulot ovat nousseet merkittävästi, on aikaisempaa vähemmän perusteita näiden leikkausten voimassaolon jatkamiseen.

Vuonna 1996 käyttöön otettu taitettu indeksi on jo tähän mennessä leikannut 65 vuotta täyttäneiden eläkkeitä merkittävästi. Tammikuuhun 2004 mennessä työeläke on jäänyt lähes 6 prosenttia jälkeen tasosta, jonka aikaisempi indeksi turvaisi.

Mielestämme olisi oikeudenmukaista ja kohtuullista palata kaikissa eläkkeissä indeksiin, jossa palkkatason muutosten painokerroin on 50 prosenttia ja hintatason muutosten painokerroin 50 prosenttia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 18 § muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotus

18 §

(1 mom. kuten StVM)

Eläkettä tarkistetaan kalenterivuositain indeksiluvulla, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,5 (työeläkeindeksi). Työeläkeindeksilukua vahvistettaessa perusteena käytetään keskimääräisiä palkka- ja kuluttajahintatason vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Indeksilukua määrättäessä palkkatason muutoksesta vähen-

netään määrä, joka vastaa työntekijäin eläkelain 12 b §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetun työntekijäin eläkemaxiprosentin muutosta edeltävän kalenterivuoden alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa ase-

tuksella työeläkeindeksiluvun kullekin kalenterivuodelle viimeistään kaksi kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan.

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 2004

Erkki Virtanen /vas
Leena Rauhala /kd